

הלכות לולב סימן תרנח

דמיו: ז * ישתפים שקנו לולב או אחרוג בשתפות, (כט) אין אחד מהם יוצא בו ידי הוכחתו ביום הראשון עד שיתנו לו (ל) חלקו במתנה: הגה ודקא שלא קנו לצורך מצוה, אבל אם קנו לצורך מצוה (לא) יוצאים בו משתמא, (לב) האדעתא דהכי קנאוהו (המניח): ח ה'אחים (לג) שקנו אחרוגים (לד) מתפיסת הפית ונטל אחד מהם אחרוג יוצא בו, אם יכול לאכלו (לה) ואין האחים מקפידים בקף יצא, ואם היו מקפידים לא יצא עד שיתנו לו חלקם במתנה. וזאב קנה זה אחרוג וזה * פריש או שקנו כאחד אחרוג רמזן ופריש מתפיסת הפית, אינו יוצא באחרוג עד שיתנו לו חלקם במתנה, ואף-על-פי שאם אכלו אין מקפידים עליו, מפני שכל שאין שם מאותו המין (לו) אין מחילתם בסתם מועלת, אבל כשמש שם מאותו המין, אפלו היה מעלה מאחרים, מחילתם בסתם מועלת (לז) לפי שאינם מקפידים: ט *מה שנוהגים במקום שאין אחרוג מצוי (לח) שכל הקהל קונים אחרוג בשתפות, השעם, מפני שכינן שקנאוהו לצאת בו (לט) משתמא היו כאלו פירשו (מ) שכל הקהל נוהגים חלקם לכל מי שנוטלו לצאת בו על-מנת שיתזוהרו להם: הגה וגובין מעות אחרוג לפי קמון, והדור מצוה מנח טפי על עשירים מעל עניים. (מא) ואשה (יב) יאלץ פטורה לטעם אחרוג הואיל ואינה חובת בו (משבות מהר"ל סימן ט). וכל אדם ישפיל ויהא ריון במצוה לקנות לו אחרוג ולחלב לבד כדי לקיים (מב) המצוה (יג) [יג] בתקנה (הגה"מ סוף הל' לולב):

ב טיקרא דרבה בר רב דקא קבא בתרא קליו, וקבאו הדין וריישו קפול ג ספסא, וכן כתב הרמב"ם ס טיקרא חליל על גדרת הר"ן שם וקפול הר"ן, וכן קבא הרמב"ם ופריש הרוב המניח שם (* פריש, שקל"ן אותו קודש, ואינא מירושלמי שקנאו פריש שהוא מפרש לכשיל"ב ב טור ב"ש הרמב"ם, וקבאו הרא"ש ב"מ"ג ד'סנה

באר היטב

(יב) פטורה. וכסב הט"ז דקשו ששנים שלנו מברכות, תבות לטן לזה לפי מנונם, וכ"כ המ"א, ע"ש. ומי שאינו בעיר אין צורך לטן לאחרוג, כ"א, ע"ש: (יג) כתקנה, כי רב העולם אין יודעים

דמהר"ל לפי שגובין לפי מסנן וכוון שפאר שנתב מצוה לפי נפשית אף הלימה בעיר צריך לטן המצוה, והכ"ש לפי דעת תכ"ו דהגו פכל צרכי צבור. וענתי בא"ר ונאיתי שכתב ג"כ ששקול שגובין לטן החצי לפי נפשית משפט חובב לטן החצי אף הלימה בעיר, אך טוב ענתי בגאון פתחא שכתוב שם תשובה זו לשם הדין והדברי קדש' כתוב דלפי העולם שם דקמ"ה"ל אף שצריך לטן מצוה לפי נפשיות מ"ב מי שאין בעיר אין לחובו כלל, ובאשה שמכנסת צעקה לחיוב מצוה ולכרך תורה ככלל הדור מצוה יצריכה לטן לאותו חלק שגובין לפי מסנן אבל לאותו חלק שגובין לפי נפשיות היא פטורה, ע"ש. ולענין הענין מהר"ל יראה דלא נחית לטא, רק ס"ל דלדעת מקורש חובבין לפי מסנן, וס"ל דאע"פ שהמצוה היא חובת הגוף מ"מ היא חובה שפאל לעשותה במסננו ומי שאין לו מסנן לקנות לו אחרוג הוא פטור במצוה יא"צ לטון על הפתחים, וטכ"ש קש"ש לקנות אחרוג בכפר מדעט שיתנה יח אלא שהקהל הם צריכים להנח המצוה כפי עשונם, פשיטא שחייב זה אינו רק על בעלי-כיסים, ולכך החליט מהר"ם לומר שגובין לפי מסנן, וע"ז כתב מהר"ל שצעה שאינו בעיר שאין מקום לחובו לפי מסנן דהא ילימה גבה חייב הדור מצוה אין סבא שגובין לפי נפשיות, ונר"ך ב"ש קאמר דאפילו אי איתא בעיר שנתה קולס ליסר שנתב לפי נפשיות כיון שהיא חובת הגוף ואפ"ה שגובין לפי מסנן, והכ"ש אי ליתא בעיר שאין מקום לחובו לפי נפשיות צרכו בעיר שאינו בה, וכן לפי מסנן אין לו שכיכות במצוה קש"ש ע"ש, אך מ"מ עכ"פ סבא"ר אף לפי מ"ש הבי"ח לכתוב תיבול לפי נפשיות, אי ליתא בעיר אין אשמו תנכת כלל דהא הוא אינו שם, ואין לכתוב לחיוב וקדוה וכו"ה. דקאן המצוה צריך שעה היא וכוון שאינו שם צנת צרף המצוה לצמוה פטור אף כלי' נפשיות, והאשה אם לא תרצה לבקו אי"צ לטן בין הסני' שלפי קמון וכוון הסני' שלפי הנפשיות, כמ"ש הבי"ח בה: [יג] כתקנה, עבדיה. וע"ש בבית-עלב שקל"ד ט"ד בקבר אין מחיב למלוה, אף שהוא יוכל לבקו בעיר על אחרוג של

שערי תשובה

המטאדמשה ביה, ע"ש: [יב] פטורה, עבדיה. וע"ז בטכנה"ג דמי קש"ש לו אחרוג חובב לטן עם הקהל, וע"ז בר"י בשם הא"ר שדחה דבריו, אך הכ"י סיבר שחובב בו ככל צרכי צבור, ובשם גאונים בתראי כתב דחייב לטן מצוה לפי מסנן ותפחה לפי נפשיות, ולפי"ה היה נראה ללא"ה דגם בשא"ר בעיר חובב לטן המצוה שח"י טעמא דמהר"ל לפי שגובין לפי מסנן וכוון שפאר שנתב מצוה לפי נפשית אף הלימה בעיר צריך לטן המצוה, והכ"ש לפי דעת תכ"ו דהגו פכל צרכי צבור. וענתי בא"ר ונאיתי שכתב ג"כ ששקול שגובין לטן החצי לפי נפשית משפט חובב לטן החצי אף הלימה בעיר, אך טוב ענתי בגאון פתחא שכתוב שם תשובה זו לשם הדין והדברי קדש' כתוב דלפי העולם שם דקמ"ה"ל אף שצריך לטן מצוה לפי נפשיות מ"ב מי שאין בעיר אין לחובו כלל, ובאשה שמכנסת צעקה לחיוב מצוה ולכרך תורה ככלל הדור מצוה יצריכה לטן לאותו חלק שגובין לפי מסנן אבל לאותו חלק שגובין לפי נפשיות היא פטורה, ע"ש. ולענין הענין מהר"ל יראה דלא נחית לטא, רק ס"ל דלדעת מקורש חובבין לפי מסנן, וס"ל דאע"פ שהמצוה היא חובת הגוף מ"מ היא חובה שפאל לעשותה במסננו ומי שאין לו מסנן לקנות לו אחרוג הוא פטור במצוה יא"צ לטון על הפתחים, וטכ"ש קש"ש לקנות אחרוג בכפר מדעט שיתנה יח אלא שהקהל הם צריכים להנח המצוה כפי עשונם, פשיטא שחייב זה אינו רק על בעלי-כיסים, ולכך החליט מהר"ם לומר שגובין לפי מסנן, וע"ז כתב מהר"ל שצעה שאינו בעיר שאין מקום לחובו לפי מסנן דהא ילימה גבה חייב הדור מצוה אין סבא שגובין לפי נפשיות, ונר"ך ב"ש קאמר דאפילו אי איתא בעיר שנתה קולס ליסר שנתב לפי נפשיות כיון שהיא חובת הגוף ואפ"ה שגובין לפי מסנן, והכ"ש אי ליתא בעיר שאין מקום לחובו לפי נפשיות צרכו בעיר שאינו בה, וכן לפי מסנן אין לו שכיכות במצוה קש"ש ע"ש, אך מ"מ עכ"פ סבא"ר אף לפי מ"ש הבי"ח לכתוב תיבול לפי נפשיות, אי ליתא בעיר אין אשמו תנכת כלל דהא הוא אינו שם, ואין לכתוב לחיוב וקדוה וכו"ה. דקאן המצוה צריך שעה היא וכוון שאינו שם צנת צרף המצוה לצמוה פטור אף כלי' נפשיות, והאשה אם לא תרצה לבקו אי"צ לטן בין הסני' שלפי קמון וכוון הסני' שלפי הנפשיות, כמ"ש הבי"ח בה: [יג] כתקנה, עבדיה. וע"ש בבית-עלב שקל"ד ט"ד בקבר אין מחיב למלוה, אף שהוא יוכל לבקו בעיר על אחרוג של

משנה ברורה

בא"ר: ז (כט) אין אחד מהם יוצא וכו'. דבעינן שיקטא כל' של' (64), ואם אמר לו יטל לך לצאת בו', ע"ז לציל קסע"ף ג קמה שכתבו שם (8): (ל) חלקו במתנה. ואפלו בעל-מנת להחזיר גס-פן טני, כפ"ל קסע"ף ד: (לא) יוצאים בו משתמא, ר"ציה לומר, אף שלא פירשו פן בהנ"א: (לב) האדעתא דהכי קנאוהו, רוצה לומר, דכ"ן שידעו (לו) בשעת לקיחה שאינו בשעה שיקטתו לצאת בו יתנה פלו של' (64) על-מנת שאחר-כך יחזירוהו לחברו. (לז) ומכל מקום טוב לומר פירוש שנותן כל אחד חלקו לחברו במתנה על-מנת להחזירו (64) בשעה שיוצא בו, וכמו שכתבנו לקמיה בסע"ף ט: ח (לג) שקנו אחרוגים. (לט) לאכילה (66): (לד) מתפיסת הפית. רוצה לומר, מה שנתנו מאביהם וצדין לא חלקו: (לה) ואין האחים מקפידים. דאז נחשב פשלו: (לו) אין מחילתם בסתם מועלת (66). שאף-על-פי שאין מקפידים על תאכילה (מ) מקפידין הם על המצוה, שאף הם רוצים לקיים המצוה פמוהו: (לז) לפי שאינן מקפידין. שגם הם יכולים לקיים המצוה פמוהו: ט (לח) שכל הקהל קונים (67) וכו'. כתב הסני' אדם: אפלו לפי מנהגנו שכל אחד נותן פמו שרצוהו (68), מפל מקום זה שאינו נותן כלל נראה שלא יצא אם יש ביכלתו לטן: (לט) משתמא הוי פאלו פירשו וכו'. ואף-על-פי שכל זה הוא דין גמור, מכל מקום כיון שאין הכל יודעין להקנות, לכן כתבו כמה אחרונים שמוטב לבקו על שלו אם יש לו כל ארבעה מינים קש"ש אף-על-פי שאינם מהדרים כמו של חברו. ואם אין לו, מוטב שיטל של חברו הקשרים משיטל של הקהל, כי יש אומרים דבשל קהל לא יצא, דשקמא יש באחד מהם מי שאין ברצוהו להקנות חלקו לחברו: ואף פלא קמא לן הכי, מפל מקום לכתחלה עדיף טפי לטל של יחיד [ח"א]: (מ) שכל הקהל נוהגים חלקם. ומכל מקום לכתחלה טוב שייכרוזו שיתנו כל אחד חלקו לחברו במתנה על-מנת להחזירו (68) [מ"א ודה"ח]: (מא) ואשה פטורה וכו'. ואם היא רוצה לבקו, (מב) חסכת, ומי שאינו בעיר אין צריכה לטן, וע"ז בשערי-תשובה: (מב) המצוה כתקנה (68). פי רב העולם (מג) אינם יודעים להקנות לחבריהם, ועוד לעשות הנענועים בהלקחן. (מג) אפלו חל יום

באר הגולה

כתונה נמצא מתנהו בטלה: אבל באשת ליטא, דקא קנאו לן דקל תנאי שאי אפשי' להתקיים בסופו והתנה עליו בתחלתו דתנאו בטל, ונמצא שחשקו קנאו אף-על-פי שלא נכלו להחזירו וכו': * שתפים שקנו אחרוג וכו'. בלבוש איתא אחים או אחים וכו', וטעמו, דכ"ן שהוא רק אחרוג אחר, אפלו באחים גס-פן דינא הכי, כמו שכתוב בסע"ף שאמר זה:

קנאוהו. רוצה לומר, דכ"ן שידעו (לו) בשעת לקיחה שאינו בשעה שיקטתו לצאת בו יתנה פלו של' (64) על-מנת שאחר-כך יחזירוהו לחברו. (לז) ומכל מקום טוב לומר פירוש שנותן כל אחד חלקו לחברו במתנה על-מנת להחזירו (64) בשעה שיוצא בו, וכמו שכתבנו לקמיה בסע"ף ט: ח (לג) שקנו אחרוגים. (לט) לאכילה (66): (לד) מתפיסת הפית. רוצה לומר, מה שנתנו מאביהם וצדין לא חלקו: (לה) ואין האחים מקפידים. דאז נחשב פשלו: (לו) אין מחילתם בסתם מועלת (66). שאף-על-פי שאין מקפידים על תאכילה (מ) מקפידין הם על המצוה, שאף הם רוצים לקיים המצוה פמוהו: (לז) לפי שאינן מקפידין. שגם הם יכולים לקיים המצוה פמוהו: ט (לח) שכל הקהל קונים (67) וכו'. כתב הסני' אדם: אפלו לפי מנהגנו שכל אחד נותן פמו שרצוהו (68), מפל מקום זה שאינו נותן כלל נראה שלא יצא אם יש ביכלתו לטן: (לט) משתמא הוי פאלו פירשו וכו'. ואף-על-פי שכל זה הוא דין גמור, מכל מקום כיון שאין הכל יודעין להקנות, לכן כתבו כמה אחרונים שמוטב לבקו על שלו אם יש לו כל ארבעה מינים קש"ש אף-על-פי שאינם מהדרים כמו של חברו. ואם אין לו, מוטב שיטל של חברו הקשרים משיטל של הקהל, כי יש אומרים דבשל קהל לא יצא, דשקמא יש באחד מהם מי שאין ברצוהו להקנות חלקו לחברו: ואף פלא קמא לן הכי, מפל מקום לכתחלה עדיף טפי לטל של יחיד [ח"א]: (מ) שכל הקהל נוהגים חלקם. ומכל מקום לכתחלה טוב שייכרוזו שיתנו כל אחד חלקו לחברו במתנה על-מנת להחזירו (68) [מ"א ודה"ח]: (מא) ואשה פטורה וכו'. ואם היא רוצה לבקו, (מב) חסכת, ומי שאינו בעיר אין צריכה לטן, וע"ז בשערי-תשובה: (מב) המצוה כתקנה (68). פי רב העולם (מג) אינם יודעים להקנות לחבריהם, ועוד לעשות הנענועים בהלקחן. (מג) אפלו חל יום

שער הציון

(לז) פוסקים: (לז) נר"ך הסני' (לט) לבוש: (מ) ר"ן: (מא) ט"ז ונגן-אברקס. והינו אם היא אלמנה או שאין בעלה בעיר. מה שאין כן אם בעלה בעיר וטן הוא לבד. ואם יש מנהג שכל מי שצריך על אחרוג נותן מעות אחרוג, צריכה היא וגם בעלה לטן [פמ"ג]: (מב) מן-אברקס: (מג) דרכי-משה: (א) עיין שם בסע"ף קטן ט.

הַלְבוּת לְלוֹלֵב סִימָן תְּרִנָּה

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק כט]

דְּקָעִינָן שְׁתָּהָא קָלוּ שְׁלוֹדֵי⁵².

52) הוֹטְעָם, כתב הרשב"ם (בבא בתרא קלו, ב ד"ה ואם לאו) משום דכתיב (ויקרא בג מו) 'ולקחתם לכם' ודרשו חז"ל 'משלכם', שיהא בולו שלו ולא שמוקצתו שלו, וביאר בשו"ת אגרות משה (י"ד ח"א סי' קסג ד"ה ולכן), שאף שמולשון הפסוק 'לכם' משמע גם שותפות במבואר בגמ' (פסחים כג, א) לגבי ערלה, אך מהפסוק 'ולקחתם' לומדים שצריך לקיחה לכל אחד ואחד ושתיהיה לקיחה תמה, וממילא כשנטל משל שותפות אין כאן לקיחה תמה.

[משנ"ב ס"ק לב]

יְהִי קָלוּ שְׁלוֹדֵי⁵³ וכו', צל-מַנְתָּ לְהַתְּוִיר⁵⁴.

53) הרוצה לנטוע עץ אתרוגים בחצר השייכת לכל השכנים בבנין, ראה בארחות רבנו (ח"ב עמ' רחצ, ובסוף ח"ב הוספות עמ' ט) שהביא דעת הגרי"י קניבסקי והגרש"ז אויערבך והגרי"ש אלישיב, באיזה אופן יעשה זאת.

ולקטוף ארבעת המינים מחצר משותפת, דעת הגרי"ש אלישיב (אשרי האיש ח"ג פ"ב אות כח) שצריך רשות מכל השכנים, ואפילו כשהוא אחד מהדיירים אסור לו לקחת לעצמו בשאין לו רשות מכולם. ואם אחד השכנים בבנין הוא רק שוכר דירה, צריך לבקש רשות הן מהשוכר והן מהמשכיר.

54) ובכונת הענין, כתב הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה סוכות פ"א דבר הלכה אות יז) שכל אחד בנטילתו יכוין לזכות בו, ולאחר שקיים המצוה בוונתו להחזירו לכל מי שירצה ליטול, שיהא שלו על תנאי שיחזירו לאחרים.

[משנ"ב ס"ק לג]

לְאֶקִילָה⁵⁵.

55) שאילו קנו את האתרוגים לצורך מצוה, נתבאר בדברי הרמ"א לעיל (סי' קנ"ג) לגבי שותפים, שיוצאים בהם מסתמא, משום שאדעתא דהכי קנאום, וכמבואר בבית הל"ל (שם ד"ה שותפים) שאין הבדל בין אחים לשותפים.

[משנ"ב ס"ק לו]

אֵין קִהִילָתָם בְּקִטָּם מוֹעֵלֶת⁵⁶.

56) ומי שנתחלף האתרוג או הלולב שלו בשל חבירו, הביא הקף החיים (סי' צא) ששניהם אינם יוצאים ידי חובה ביום הראשון, שאין זה נחשב לכם.

[משנ"ב ס"ק לח]

שְׁקַל הַקֵּהֶל קוֹנִים⁵⁷ וכו', נוֹתֵן כְּמוֹ שְׁיִרְצָה⁵⁸.

57) ואם יש עשיר מבני הקהל שקונה אתרוג ומזכה אותו לקהל, הן בשו"ת רב פעלים (ח"ב או"ח סי' סד), האם עדיף שיקנו בני הקהל אתרוג מדמי הקהל בשותפות, או שיכולים לכתחילה לברך על אתרוגו של העשיר, והביא בשם הריטב"א (החמיר שלא לצאת ביום טוב הראשון בלולב שלוקחים מקופה של רבים שיש בה זכות לקטנים, משום שהם אינם יכולים להקנות את הלולב ביום טוב הראשון, ובעינין 'לכם' משלכם, ועד כתב בשם הראב"ד, שיש לחוש גם שמא יש אחד מבני הקהל שאינו יודע להקנות את חלקו, ואם הם לוקחים ממה שקונה העשיר, כל שנותן במתנה הרי זה נחשב לכם). ועוד, שאין נכון לקחת לכתחילה אתרוג מדמי צדקה, עיין שם.

58) והזמן שמקבצים בו את המעות לקניית אתרוג, כתב לקמן (סי' תרסד ס"ק ה) שטובים מעות אלו בהושענא רבה, והטעם משום מפני שרוב הקהל מתאספים בהושענא רבה ויש רווח לצדקה מזה.

[משנ"ב ס"ק מ]

בְּמַנְתָּהּ צֶלֶם־מַנְתָּ לְהַתְּוִיר⁵⁹.

59) ואתרוג של הקהל שנתנהו לקטן, כתב בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"א סי' קפד) שלא נתנהו לו על מנת שיהיה שלו, אלא בתורת שאלה, ואפילו אם נתנהו לקטן לאחר שכבר יצאו כל הקהל ידי חובה, מי"מ בודאי אין מקנים לו את הלולב שיהיה שלו לגמרי, ביון שרק קטן אחד יכול לצאת בו ידי חובה, שהרי אינו יכול להקנותו אחר כך לקטן אחר, ובודאי אין בכונתם להקנות לקטן אחד יותר מלשאר הקטנים שבעיר, וכן כתב המהרש"ם (דעת תורה סי' ז), וכתב בספר חיים וברכה (סי' ערב) שלגבי לולב ואתרוג של הקהל, אין צריך לחוש שמא קטנים בירכו עליהם אתמול, כי אף אם מסר שמש הקהל את הלולב והאתרוג ליו"ד קטנים, לא נעשה שלוחם כלל, כי שליה הקהל הוא, והריהו כמעוות את שליחותו בזה שמסר לקטנים, ומעשיו בטלים ולא קנה הקטן כלל.

[משנ"ב ס"ק מ"א]

הַמַּצָּנָה כְּתִקְוִנָה⁶⁰.

60) ואם אין בידו אלא חמשה סלעים, וצריך לפדות את בנו וגם לקחת אתרוג, כתב בבית הל"ל לעיל (סי' תרנו ט"א ד"ה ועיין) שיקנה אתרוג, שזו מצוה עוברת מה שאין בן פדיון הבן היא מצוה שאינה עוברת, אכן אם יוכל לצאת באתרוג של אחר, אף שמצוה לקנות משלו, פדיון הבן קודם.

וראה לעיל (סי' תרנו ס"ק א) שהבאנו את דברי הה"י אדם (כלל סח סט"ז) שעדיף לקנות את ארבעת המינים בשכר שלם, ומה שכתב שם שהזוהר החמיר מאד בזה, ומה שכתב בשו"ת חכם צבי בזה.

הַלְבוֹת לְיָלֵב סִימָן תְּרַנַּם תֵּרַם

ביאורים ומוספים

סוף הקריאה שקראו בספר התורה הראשון, והעולה השביעי יהיה המפטיר ויקראו לו את קרבנות היום.

[משנ"ב ס"ק ג]

ואוקרים חצי קדיש⁶⁵.

5) הטעם שמניחים גם את ספר התורה השני, כתב לעיל (סי' קמו ס"ק כז) שהוא כדי שיהיה הקדיש על שני ספרי התורה, וכתב השו"ע שם (סי'ח) שלא יפתחו את ספר התורה השני עד שיגמרו לגלול את ספר התורה הראשון.

[משנ"ב ס"ק ז]

אין צריף לחזרה⁶⁶.

6) ובטעם הדבר כתב לעיל (סי' קלז ס"ק יא), שרק מהפסוק "והקרבתם" הוא עיקר הקריאה, ולכן בדיעבד אינו מעכב.

ואם דילג מהקריאה שקוראים בספר הראשון ולא בקריאת המפטיר, כתב השו"ע לעיל (סי' קלז ס"ג) ובמשנ"ב (שם) שדינו כמו לענין הקריאה של שבת במנחה ויום שני וחמישי שכולה אינה מעכבת, ואם קראו לכל אחד מהמשת העולים לתורה לפחות שלשה פסוקים, יצאו ידי חובה.

אולם אם דילג מעיקר הקריאה של היום טוב הזה, בגן שקרא רק עד "תשבתו שבתכם" ולא קרא את הפסוקים של חג הסוכות, כתב בביה"ל (שם ד"ה פרשיות) שאפילו אם נזכרו לאחר קריאת המפטיר, צריך לחזור ולפתוח את ספר התורה ולקרוא פרשה זו בברכות לפני ואחריה, ושך מצד גם הפתחי שערים על השערי אפרים (שער ח סל"ט), והוסיף השערי אפרים (שם) שאף יחזור לומר חצי קדיש, אלא שהוסיף בביה"ל שם, שהפתחי שערים (שם) כתב שהשלמי חגיגה (דיני קריאת המועדים סי' יד אות ג) חולק על עיקר הדין, ולדעתו אם נזכרו לאחר שהתחילו לקרוא לעולה למפטיר, אין מחזירין אותו, ויקראו קודם הברכה האחרונה את מה שדילגו מתוך ספר התורה השני וכלי ברכה לפניו, ואם נזכרו לאחר שהעולה למפטיר כבר ביו"ק ברכה אחרונה, אין צריך לחזור, ועלתה קריאת היום טוב של סוכות במה שקראו למפטיר.

סִימָן תֵּרַם

סֵדֶר הַקֶּהֱ הַבִּימָה

[משנ"ב ס"ק א]

סֵדֶר הַתּוֹרָה עַל הַבִּימָה וְלַקִּיפָה⁶⁷.

1) והאם יש לומר את ההושענות ולהקיף את הבימה אחרי ההלל או שמא אחרי מוסף, בטור (סאן) מבואר שמקיפים את הבימה ואומרים את ההושענות לאחר מוסף, מאידך, השערי תשובה (סי' תרנא ס"ק כ) כתב שמנהג ירושלים לומר את ההושענות ולהקיף את הבימה אחרי ההלל, הוא מנהג ותיקין, וכלוח ארץ ישראל כתב שהמנהג לומר את ההושענות ולהקיף את הבימה אחרי מוסף, והוסיף שיש מקומות שעושים הכל אחרי ההלל.

והבכורי יעקב (ס"ק א) הוכיח שבמקור היו ההקפות קודם מוסף, אך סיים שאין בידנו לשנות שום מנהג. והערוך השלחן (סי' תרנט ס"ב) כתב שמנהג בני אשכנז לאומן אחרי מוסף, ומנהג בני ספרד לאומן אחרי ההלל, וכתב הכף החיים (סי' ד) שמבואר בשער הכוונות שיש לומר הושענות דוקא אחרי ההלל, וכן עושים הנהגים על פי האריז"ל.

ומנהג החזו"א (דינים ודנהגות פכ"ב סט"ז) היה לומר את ההושענות אחרי ההלל, חוץ משבת והושענא רבה שהיה אומן המשיך במילואים עמוד 96

[משנ"ב ס"ק מב]

אין להם פלגל⁶⁸ זכר, על של קהלה⁶⁹.

61) ולשלוח את אתרוגו לאדם יחיד הדר בעיר אחרת שאין להם אתרוג כלל, הביא השערי תשובה (סי' יב) את דברי שו"ת בית יעקב (סי' קיד) שאין צריך, ואף על פי שהוא יכול לברך כאן על של חבירו, וכן לגבי ציצית, דן הביה"ל לעיל (סי' יד ס"ד ד"ה מותר ליטול) האם מחוייב אדם להשאל טלית שלו למי שדר בכפר, והוא יצטרך לשאול טלית מאחרים בעירו. והביא את דברי השו"ת בית יעקב (שם), שפסק שאינו מחוייב להשאל טליתו לאחר והוא יברך על טלית שאולה, מאידך, רעת האיר (סי' יב) שאם היחיד אינו פושע במה שאין לו ארבעת המינים, צריך לשלוח לו את שלו.

62) ולגבי נר חנוכה, כתב להלן (סי' תרעא ס"ק ו) שאם יש לו שמן בצמצום לכל שמונת המינים, ולהבירז אין כלום, מוטב שידליק בכל לילה נר אחד ויתן גם לחבירו, שהרי מדינא אין צריך אלא נר אחד. אך כתב שהיינו דוקא באופן שהבירז אינו מבני ביתו וגם אינו סמוך על שולחנו, אבל אם הוא מבני ביתו מוטב שיהיה הוא מהמהדרין.

סִימָן תְּרַנַּם

סֵדֶר קְרִיאַת הַתּוֹרָה בְּסֻכּוֹת

[משנ"ב ס"ק א]

זמן ביום השני⁷⁰, זמן קריאת המפטיר⁷¹.

1) והיינו בחוץ לארץ, אבל בארץ ישראל שהיום השני הוא חול המועד, כתב השו"ע לקמן (סי' תרסג ס"א) שקוראים רק את קרבנות היום.

והטעם שבחוץ לארץ לא קוראים ביום השני [שהוא יום טוב שני] גם את קרבנות היום השני וכמו בארץ ישראל, כתב לקמן (שם ס"ק ג) שקריאת ביום השני היא קריאה גם ליום הראשון של חול המועד, ולקראת ביום טוב קריאה של ספק יום חול זה גנאי ליום טוב.

2) ובטעם הדבר שתיקנו לקרוא למפטיר את קרבנות היום, ביאר הבי" (סי' תפח ד"ה ומוציאין) על פי המבואר בגמ' (תענית כו, ב) שאמר הקדוש ברוך הוא לאברהם שבזמן שאין בית המקדש קיים יהיו ישראל קוראין בסדר הקרבנות ומעלה אני עליהם כאילו הקריבום לפני ומנהל אני להם על כל עונותיהם.

[משנ"ב ס"ק ב]

בְּחַל תְּמַשְׁחָה⁷² ובשבת שְׂבָעָה⁷³.

3) ולהוסיף על מנין הקוראים ביום טוב, כתב הרמ"א לעיל (סי' רפב ס"א) שאין מוסיפים, ובטעם הדבר כתב הר"ן (מגילה יב, ב בדפי הר"ף), שהוא כדי שלא להשוותו לשבת. והוסיף השו"ע הרב (שם) שביום טוב אין להוסיף לששה קוראים כדי שלא יהיה שווה ליום כיפור, וביום כיפור אין להוסיף לשבעה קוראים כדי שלא יהיה שווה לשבת.

4) ולהוסיף על מנין הקוראים כשהלל יום טוב בשבת, כתב לעיל (סי' רפב ס"ק ו) שיכול להוסיף, כיון שקרושת יום טוב שנוספה על קדושת השבת לא מגרעת ממנה את המעלה של שבת שאפשר להוסיף בה קוראים, אמנם כשיום כיפור חל בשבת, כתב שם שלכתחילה טוב שלא להוסיף על שבעה קוראים, כיון שראשי הפרשיות מכוונים שמסיימים בעיני כפרה.

ואם טעו וקראו בשבת רק חמשה קוראים, כתב לקמן (סי' תרסח ס"ק יג) לענין שמיני עצרת שחל בשבת, שאם עדיין לא סילקו את ספר התורה הראשון, יקראו בו לעוד שני אנשים, וגם אם כבר אמרו חצי קדיש, יחזרו עוד פעם ויאמרו קדיש, ואם כבר גללו את הספר תורה הראשון, יקראו בספר התורה השני לעולה השישי את

